

Синько Євген Віталійович,
курсант
Науковий керівник – к.ю.н., доцент **Талдикін О.В.**
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

З 2014 року Україна почала процес інтеграції до Європейського Союзу. Задля досягнення цієї мети наша держава проводить низку реформ, за якими активно спостерігає населення і, як наслідок, у результаті цього зростає і правосвідомість громадян України. Враховуючи те, що права людини в країнах-членах ЄС гарантуються та захищаються на високому рівні, українці, чий права були порушені та не були відновлені за допомогою судової системи України, звертаються до Європейського суду з прав людини.

Актуальність цієї теми полягає в тому, що кількість скарг до ЄСПЛ постійно збільшується, по них приймаються рішення, але порушене право не завжди відновлюється.

Окремий внесок у дослідження даної теми зробили такі науковці: О.О. Кочура, О.М. Клименко, Л.М. Липачова, Д. Третьяков, С.Я. Фурса, М. Чугуєвська, А.І. Шкурум та інші.

В Україні, починаючи з 2007 року, динаміка скарг, поданих до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), постійно змінювалась. Так, у 2007 році було подано 4499 позовів, в наступних чотирьох роках кількість позовів була приблизно однаковою, найменшим показником став 2010 рік, в якому було подано 3953 позови. Але потім кількість скарг почала значно збільшуватися, в 2012 році цей показник сягнув 7791, а в 2013 та 2015 роках збільшився майже вдвічі – 13132 та 14190 відповідно [1].

В 2016 році більшість позовів, які розглянув Європейський суд з прав людини, були проти України, їх кількість становить 18131 позов, що є 22 % від загальної кількості позовів, які були розглянуті [2].

Збільшення звернень громадян України в Європейський суд з прав людини може говорити про те, що:

- населення України стало більш обізнаними та освіченішими у галузі права;
- населення України почало більше хвилюватися та захищати свої права;
- державний суддівський апарат не може повною мірою захистити права людини;
- рішення судів не завжди виконуються.

Останній пункт, який зазначає неналежне виконання судових рішень з боку держави, підтверджується справою, яка була розглянута в Європейському суді з прав людини під назвою «Юрій Іванов проти України», яка розпочалася 22 серпня 2001 року і закінчилася 15.01.2010. В п. 87 цього рішення

зазначено, що суд належним чином ураховує позицію Комітету міністрів, який визнав, що невиконання рішень національних судових органів є в Україні структурною проблемою, яка залишається невирішеною [3].

На недосконалість та, можливо, навіть ігнорування рішень Європейського суду з прав людини вказує рішення цього суду від 02.10.2017, яке було прийнято за позовами 12143-х громадян України, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи.

У цьому рішенні зазначено, зокрема: «Усі ці заяви, так само як і всі потенційні подібні заяви, є невід'ємною частиною процедури виконання, визначеної в пілотному рішенні (Іванов проти України)... Вирішення усіх цих справ має обов'язково бути охоплено заходами виконання загального характеру, який має вжити держава-відповідач (Україна) під наглядом Комітету Міністрів... Згідно з обґрунтуванням пілотного рішення, виконання заходів загального характеру, яких має вжити держава-відповідач, охоплює усіх інших потерпілих... Суд повторює, що держава Україна залишається зобов'язаною виконати рішення національних судів, які залишаються обов'язковими до виконання...» [4].

В офіційному листі до Прем'єр-міністра України від Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України» зазначено, що таке рішення ЄСПЛ повністю співпадає з позицією Союзу юристів України і Союзу Чорнобиль України, які послідовно наполягали на системному розв'язанні проблеми з виконанням рішень національних судів і Європейського суду, прийнятих за позовами чорнобильців. Чинний механізм, встановлений Законом України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», довів свою неефективність, оскільки він, скоріше, гарантує невиконання таких рішень, що прямо порушує вимоги ст. 129 Конституції України і ст. 6 Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод [4].

У цьому самому листі зазначаються можливі наслідки цього рішення, а саме, що подальше зволікання з розв'язанням цієї системної проблеми матиме негативні наслідки:

1) для людей, які, ризикуючи здоров'ям і життям, врятували Україну від жахливих наслідків Чорнобильської катастрофи і які не отримують своєї компенсації за порушення їх прав;

2) для Української Держави, яка може наразитися на санкції, нехтуючи загальноновизнаними правами людини [4].

Все це вказує на системність невиконання рішень ЄСПЛ у результаті відсутності механізму їх виконання, а також відсутності відповідальності за невиконання цих рішень.

Оскільки з кожним роком кількість позовів проти України до ЄСПЛ постійно збільшується, а рішення, прийняті в цьому суді, залишаються невиконаними, то наша держава може зазнати тиску з боку Комітету Ради Європи у вигляді санкцій та міжнародного осуду за недотримання прав людини та неефективну судову систему. Все це, у свою чергу, уповільнить процес євроінтеграції, ослабить і так вже досить низьку економіку країни, в тому числі

зміниться політика Міжнародного валютного фонду щодо надання Україні траншів. Все це пригальмує процес розвитку нашої правової держави на невизначений строк.

1. Статистика скарг, поданих на розгляд в Європейський суд з прав людини щодо країн-відповідачів з 2007 по 2014 роки. URL: http://europeancourt.ru/uploads/Statistika_Evropeyskogo_Suda_2014_4.pdf

2. Большинство исков в Европейский суд по правам человека было против Украины (статья з джерела 112.ua від 26 вересня 2017 року). URL: <https://112.ua/politika/bolshinstvo-iskov-v-evropeyskiy-sud-po-pravam-cheloveka-bylo-protiv-ukrainy-367741.html>

3. Рішення Європейського суду з прав людини «Юрій Іванов проти України», яка розпочалася 22 серпня 2001 року, закінчилася 15.01.2010. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/974_479/page

4. Звернення до Прем'єр-міністра України стосовно виконання рішень судів, у тому числі Європейського. *Офіційний лист до Прем'єр-міністра України від Всеукраїнської громадської організації інвалідів «Союз Чорнобиль України»*. URL: <http://www.souzchernobyl.org/?section=3&id=3409>

Спасюк Ольга Володимирівна,
студентка магістратури
юридичного факультету

Науковий керівник – д.ю.н., професор Бостан С.К.
(Запорізький національний
технічний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ В ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ

Серед актуальних проблем державотворення є проблема інституту глави держави, який суттєво впливає на здійснення державної політики в усіх сферах суспільного життя тієї чи іншої країни. Тому не випадково правовий статус глави держави, як один з найважливіших політико-правових інститутів і, відповідно, елементів політичної і правової систем держави, є одним із основних дослідницьких напрямків юридичної науки на сучасному етапі. Як свідоцтво цього – поява останнім часом в Україні низки фундаментальних робіт з цієї проблеми [1; 2]. Але фундаменталізм цих досліджень аж ніяк не «вичерпує» необхідності подальшого поглиблення знань про інститут глави держави саме через вивчення його певних вузьких аспектів. Таким ми вважаємо, зокрема, порядок формування інституту глави держави в деяких країнах Європейського Союзу – постсоціалістичних країнах, які пройшли певний шлях трансформації цього інституту від «соціалістичної» до сучасної європейської моделі. Оскільки цей досвід був би корисний для процесів державного будівництва в Україні, то на дослідженні цієї «вузької», але немаловажної проблеми доцільно було б зупинитися докладніше.

Визначивши це за мету, предметом безпосереднього дослідження ми об-